

CONSILIUL PENTRU PREVENIREA ȘI ELIMINAREA DISCRIMINĂRII ȘI ASIGURAREA EGALITĂȚII

СОВЕТ ПО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЮ И ЛИКВИДАЦИИ ДИСКРИМИНАЦИИ И ОБЕСПЕЧЕНИЮ РАВЕНСТВА
COUNCIL ON THE PREVENTION AND ELIMINATION OF DISCRIMINATION AND ENSURING EQUALITY

Adresa: Republica Moldova, Chișinău, MD-2004
bd. Ștefan cel Mare și Sfint nr.180, bir. 405
tel.: +373 (0) 22 21-28-07

Адрес: Республика Молдова, Кишинёв, MD-2004
бул. Штефан чел Маре, 180, каб. 405
тел.: +373 (0) 22 21-28-07

DECIZIE din 21 noiembrie 2017 cauza nr. 106/17

Membrii Consiliului participanți la ședința de deliberare:

Ian FELDMAN – președinte
Oxana GUMENNAIA – membră
Andrei BRIGHIDIN – membru
Lucia GAVRILIȚĂ – membră

au examinat susținerile scrise și verbale ale

părții interesate: R. Banari, expert în cadrul Consiliului de experți pentru monitorizarea implementării Convenției ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, jurist în cadrul Coaliției Nediscriminare

petiționarei: L. T.

reclamatei: Asociația Națională a Tinerilor Manageri (ANTiM) și,

au deliberat, în ședință închisă, cu privire la următoarele.

I. Obiectul plângerii

Pretinsa discriminare pe criteriu de dizabilitate și refuz în acomodare rezonabilă.

II. Admisibilitatea obiectului plângerii

Plângerea corespunde cerințelor art. 13 din Legea nr. 121 cu privire la asigurarea egalității din 25.05.2012 și nu ridică excepțiile de inadmisibilitate prevăzute de pct. 42 din Legea nr. 298 din 21.12.2012 cu privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității.

III. Susținerile părților

Alegațiile părții interesate

- 3.1 În perioada 31 iulie - 4 august Asociația Națională a Tinerilor Manageri (în continuare ANTiM) a organizat școala de vară „Antreprenoriatul social o soluție pentru redresarea localităților rurale”. Conform anunțului, acest proiect era destinat tinerilor din localitățile rurale, care doresc să aducă o schimbare a condițiilor actuale în localitățile de baștină. Proiectul a trezit un interes sporit și pentru dna L. T.. Petiționara a decis să participe la această școală. Preventiv, a expediat un mesaj către echipa ANTiM prin care a informat despre faptul că este o persoană cu mobilitate redusă și a întrebat dacă poate să participe la aceste instruirii.
- 3.2 Petiționara susține că a fost refuzată pentru participare, comunicându-se că locația unde va avea loc instruirea nu este amenajată cu rampe pentru cărucioare, ceea ce va face participarea sa greu de realizat.
- 3.3 Dl R. Banari consideră acțiunile reclamatei discriminatorii or, petiționara a fost refuzată nu pentru faptul că au fost identificați participanți mult mai motivați, dar din considerentul că este o persoană cu dizabilități locomotorii. Mai mult ca atât, ANTiM nu a întreprins acțiuni pentru a identifica un alt spațiu accesibil pentru persoanele cu dizabilități, pentru a desfășura școala de vară.
- 3.4 Concomitent, petiționara solicită identificarea localului unde urma să fie desfășurată școala de vară și obligarea proprietarului să asigure acomodarea rezonabilă a spațiului respectiv în vederea asigurării drepturilor persoanelor cu dizabilități.

Sușinerile reclamatei

- 3.5 ANTiM menționează că petiționara și-a exprimat intenția de a participa la școala de vară, însă nu a completat formularul de participare în baza căruia au fost selectați participanții.
- 3.6 Concomitent, reclamata susține că dnei L. T. nu i s-a refuzat participarea la școala de vară. În răspunsul oferit de către echipa ANTiM, s-a menționat că participarea va fi greu de realizat, deoarece locația unde urma să se desfășoare instruirea nu permitea accesul persoanelor cu necesități speciale. În era tehnologiilor informaționale, dacă într-adevăr se dorea participarea, acest fapt putea fi realizat prin alte metode, și anume: prin conexiune și transmisiune online, fără deplasare, spre exemplu prin skype sau facebook.
- 3.7 Când privește oportunitatea selectării unui alt local pentru petrecerea școlii de vară, ANTiM declară că bugetul alocat pentru acest proiect de către Ministerul Tineretului și Sportului nu permitea selectarea unui alt local cu facilitățile necesare. Alt finanțator nu a fost identificat.
- 3.8 Problema de acces în anumite localuri este la nivel național, dat fiind faptul că foarte puține localuri sunt accesibile pentru persoanele cu necesități speciale. ANTiM este dependentă de bugetul proiectului derulat și nu poate să rezolve această problemă națională.

IV. Dreptul național și internațional relevant

- 4.1 **Constituția Republicii Moldova, prin art. 16 alin. (2)** garantează dreptul la egalitate toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială; **art. 51 alin. (1)** persoanele handicapate beneficiază de o protecție specială din partea întregii societăți. Statul asigură pentru ele condiții normale de tratament, de readaptare, de învățământ, de instruire și de integrare socială.
- 4.2 **Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012 la art. 1 alin. (1)** stabilește că scopul prezentei legi este prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferele politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vârstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar; **art. 2** oferă definiția discriminării ca fiind orice deosebire, excludere, restricție ori preferință în drepturi și libertăți a persoanei sau a unui grup de persoane, precum și susținerea comportamentului discriminatoriu bazat pe criteriile reale, stipulate de prezenta lege sau pe criterii presupuse; *acomodare rezonabilă* – orice modificare sau adaptare necesară și adecvată, într-un caz particular, care nu impune o sarcină disproporționată sau nejustificată atunci când este nevoie pentru a asigura unei persoane, în cazurile stabilite de lege, exercitarea drepturilor și libertăților fundamentale în condiții de egalitate cu ceilalți; **art. 3** stabilește că subiecți în domeniul discriminării sunt persoanele fizice și juridice din domeniul public și privat.
- 4.3 **Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități nr. 60 din 30.03.2012 la art. 2** definește persoana cu dizabilități ca fiind persoane cu deficiențe fizice, mintale, intelectuale sau senzoriale, deficiențe care, în interacțiune cu diverse bariere/obstacole, pot îngreuna participarea ei deplină și eficientă la viața societății în condiții de egalitate cu celelalte persoane; dizabilitatea – termen generic pentru afectări/deficiențe, limitări de activitate și restricții de participare, care denotă aspectele negative ale interacțiunii dintre individ (care are o problemă de sănătate) și factorii contextuali în care se regăsește (factorii de mediu și cei personali); *adaptare rezonabilă* – modificările și ajustările necesare și adecvate, care nu impun un efort disproporționat sau nejustificat atunci când este necesar, pentru a permite persoanelor cu dizabilități să se bucure sau să-și exercite, în condiții de egalitate cu ceilalți, toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului; *incluziune socială* – ansamblu de măsuri și acțiuni multidimensionale din domeniile protecției sociale, ocupării forței de muncă, locuirii, educației, sportului, ocrotirii sănătății, informării și comunicării, mobilității, securității, justiției și culturii, precum și din alte domenii destinate integrării persoanelor cu dizabilități în societate; **art. 5** protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități au la bază următoarele principii: a) respectarea drepturilor și a libertăților fundamentale ale omului; b) egalitatea de șanse; e) nediscriminarea; i) acceptarea persoanelor cu dizabilități ca parte a diversității umane și a umanității; j) participarea și integrarea deplină și efectivă în societate; k) accesibilitatea; **art. 8 alin. (3)** persoanele cu dizabilități au dreptul inalienabil la respectarea

demnității umane indiferent de dizabilitate sau altă stare de sănătate, indiferent de rasă, naționalitate, originea etnică, limbă, religie, sex, orientarea sexuală, opinie, apartenența politică, avere, originea socială sau orice alt motiv; **alin. (4)** persoanele cu dizabilități se bucură de toate drepturile civile, politice, sociale, economice și culturale, precum și de libertățile fundamentale consacrate prin Constituția Republicii Moldova, prin Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (ratificată prin Legea nr. 166 din 9 iulie 2010), prin prezenta lege și alte acte normative; **alin. (6)** discriminarea persoanelor cu dizabilități constând în orice deosebire, excludere, marginalizare, limitare sau preferință, precum și în refuzul de creare a condițiilor favorabile și de adaptare rezonabilă, care conduc la imposibilitatea sau complicarea recunoașterii, îndeplinirii sau folosirii drepturilor civile, politice, economice, sociale sau culturale, este interzisă și se pedepsește conform legislației în vigoare; **art. 17 alin. (1)** în scopul asigurării unei vieți independente persoanelor cu dizabilități, autoritățile publice centrale și locale, organizațiile nonguvernamentale, agenții economici, indiferent de forma de organizare juridică, în funcție de competențele lor funcționale, evaluează situația în domeniu și întreprind măsuri concrete pentru a facilita accesul persoanelor cu dizabilități, în condiții de egalitate cu ceilalți, la mediul fizic, la transport, la informație și la mijloacele de comunicare, inclusiv la tehnologia informației și la comunicațiile electronice, la alte utilități și servicii deschise sau furnizate publicului, atât în localitățile urbane, cât și în localitățile rurale, în conformitate cu normativele în vigoare.

4.4 Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități la art. 1 stabilește că persoanele cu dizabilități sunt acele persoane care au incapacități fizice, mentale, intelectuale sau senzoriale de durată, deficiențe care, în interacțiune cu diferite bariere, pot îngreuna participarea deplină și efectivă a persoanelor în societate în condiții de egalitate cu ceilalți; **art. 2** discriminare pe criterii de dizabilitate înseamnă orice diferențiere, excludere sau restricție pe criterii de dizabilitate, care are ca scop sau efect diminuarea sau prejudicierea recunoașterii, beneficiului sau exercitării în condiții de egalitate cu ceilalți a tuturor drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în domeniul politic, economic, social, cultural, civil sau în orice alt domeniu. Termenul include toate formele de discriminare, inclusiv refuzul de a asigura o adaptare rezonabilă; adaptare rezonabilă înseamnă modificările și ajustările necesare și adecvate, care nu impun un efort disproporționat sau nejustificat atunci când este necesar într-un caz particular, pentru a permite persoanelor cu dizabilități să se bucure sau să-și exercite, în condiții de egalitate cu ceilalți, toate drepturile și libertățile fundamentale ale omului; **art. 3** principiile prezentei Convenții sunt: lit. (a) respectarea demnității inalienabile, a autonomiei individuale, inclusiv a libertății de a face propriile alegeri, și a independenței persoanelor; lit. (b) nediscriminarea; lit. (c) participarea și integrarea deplină și efectivă în societate; lit. (d) respectul pentru diversitate și acceptarea persoanelor cu dizabilități ca parte a diversității umane și a umanității; lit. (e) egalitatea de șanse; lit. (f) accesibilitatea; **art.5 pct. 2** Statele Părți vor interzice toate tipurile de discriminare pe criterii de dizabilitate și vor garanta tuturor persoanelor cu dizabilități protecție juridică egală și efectivă împotriva discriminării de orice fel; **pct. 3** pentru a promova egalitatea și a elimina discriminarea, Statele Părți vor lua toate măsurile adecvate pentru a se asigura adaptarea rezonabilă; **art. 30 pct. 2** Statele Părți vor lua măsurile corespunzătoare pentru a da posibilitatea persoanelor cu dizabilități să-și dezvolte și să-și utilizeze potențialul creator, artistic și intelectual, nu numai în beneficiul propriu, ci și în cel al societății.

4.5 Comentariul General cu privire la accesibilitate nr. 2 din 2014 adoptat de Comitetul ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități la pct. 25 notează că accesibilitatea vizează un grup de persoane, în timp de acomodarea rezonabilă vizează persoane individuale. Acest lucru înseamnă că asigurarea accesibilității înainte de a primi o cerere individuală pentru a introduce sau de a folosi un loc sau un serviciu. Statele părți trebuie să stabilească standarde de accesibilitate, care trebuie să fie adoptate în urma consultării cu organizațiile persoanelor cu dizabilități și trebuie să fie puse la dispoziția furnizorilor de servicii, constructori și alți factori relevanți. Standardele de accesibilitate trebuie să fie extinse și standardizate. În cazul persoanelor care au dificultăți specifice și care nu au fost luate în considerare atunci când standardele de accesibilitate au fost dezvoltate sau care nu folosesc modurile, metodele sau mijloacele oferite pentru a obține accesibilitate (de exemplu citire în Braille) chiar și aplicarea standardelor de accesibilitate poate să nu fie suficiente pentru a le asigura accesul. În astfel de cazuri, se poate recurge la acomodare rezonabilă. În conformitate cu prevederile Convenției, Statele părți nu pot să invoce austeritate ca o scuză pentru eșecul de a asigura

accesibilitatea treptată pentru persoanele cu dizabilități. Obligația de a pune în aplicare accesibilitatea este condiționată, adică entitatea obligată să asigure accesibilitatea nu poate invoca sarcina disproporționată ca justificare a lipsei accesibilității.

V. În concluzie, Consiliul reține următoarele

- 5.1 Analizând materialele dosarului, Consiliul reține spre examinare următoarele pretenții:
- (i) pretinsa discriminare pe criteriu de dizabilitate
 - (ii) refuz în acomodare rezonabilă

(i) Referitor la pretinsa discriminare pe criteriu de dizabilitate

- 5.2 Consiliul reamintește că atât legislația națională (*art. 15 alin.(1) și art. 19 din Legea nr. 121 cu privire la asigurarea egalității*), cât și practica Curții Europene a Drepturilor Omului (*cauza D. H. și alții v. Republica Cehă par. 82-84, par.177, cauza Chassagnou și alții v. Franța par.91-92, Timishev v. Rusia par.57*) prevede o regulă specială referitor la sarcina probei în litigiile privind discriminarea, și anume: sarcina probei trece la reclamant atunci când petiționarul prezintă dovezi din care se poate prezuma că a existat un tratament discriminatoriu. Reieșind din alegațiile expuse în plângere, pentru a institui o prezumție a discriminării, petiționara urma să prezinte fapte care ar arăta existența cumulativă a următoarelor elemente:
- 1) tratamentul mai puțin favorabil (excludere, deosebire, etc.) în exercitarea unui drept recunoscut de lege
 - 2) în comparație cu alte persoane (un grup de persoane)
 - 3) cu care se află în situație analogică
 - 4) în baza unui criteriu protejat.
- 5.3 Conform art. 15 alin. (1) din Legea nr. 121 cu privire la asigurarea egalității din 25.05.2012, sarcina de a proba că faptele în cauză nu constituie discriminare revine persoanei/instituției despre care se presupune că a comis fapta discriminatorie. Consiliul urmează să aprecieze existența sau lipsa unei justificări obiective și rezonabile a tratamentului deplâns.
- 5.4 În susținerea poziției sale reclamata a comunicat că petiționara s-a adresat doar cu un mesaj preventiv către asociație, însă nu a completat formularul de participare. În mesajul asociației se comunică despre faptul că participarea dnei L. T. va fi greu de realizat, nu și imposibilă. Pentru participare au aplicat 65 de persoane, dintre care 20 de persoane au fost selectate. Dna L. T. nu a fost selectată, din simplul motiv că nu a depus formularul de participare.
- 5.5 În cadrul ședinței de audieri partea interesată a comunicat că petiționara nu a completat și depus formularul de participare la școala de vară, deoarece răspunsul preventiv al asociației pe care l-a primit a descurajat-o și i-a lăsat impresia că va primi refuz pentru participare, pe motiv că este o persoană cu mobilitate redusă.
- 5.6 Acestea fiind constatate, Consiliul notează că reclamatei nu-i poate fi imputat refuzul de a accepta petiționara în calitate de participantă, or pretențiile în privința acestui aspect sunt ipotetice. Prin urmare, Consiliul nu poate accepta argumentul că în ipoteza în care depunea formularul de participare, petiționara era să fie refuzată, din considerentul că este o persoană cu dizabilități.

(ii) Referitor la refuzul în acomodare rezonabilă

- 5.7 Consiliul reamintește că noțiunea acomodării rezonabile este prevăzută în Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012, precum și în Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități nr. 60 din 30.03.2012. Aceasta constituie o măsură menită să asigure egalitatea *de facto* a persoanelor care se află într-o poziție dezavantajată. Acomodarea rezonabilă presupune recurgerea la orice modificare sau adaptare necesară și adecvată, într-un caz particular, pentru a facilita exercitarea unui drept în condiții de egalitate cu ceilalți. O trăsătură importantă a acestei măsuri constituie proporționalitatea, în sensul că adaptarea solicitată trebuie să nu impună o povară disproporționată și intervine ca o condiție *sine qua non*, în cazurile când este prevăzută de lege.
- 5.8 În circumstanțele examinate, Consiliul reține că lipsa măsurilor de acomodare rezonabilă a situației petiționarei, nu pot fi opozabile reclamatei, din aceleași considerente expuse mai sus. Or, aceasta nu a fost sesizată referitor la asigurarea măsurilor de acomodare rezonabilă a situației particulare a petiționarei.
- 5.9 Totodată, Consiliul amintește că, potrivit pct. 25 din Comentariul General cu privire la accesibilitate nr. 2 din 2014 adoptat de Comitetul ONU pentru drepturile persoanelor cu

dizabilități, acomodarea rezonabilă vizează persoane individuale, iar accesibilitatea vizează un grup de persoane. Acest lucru înseamnă că accesibilitatea trebuie asigurată *a priori*, înainte de a primi o cerere individuală pentru a introduce sau de a folosi un loc sau un serviciu.

- 5.10 Consiliul notează că Asociația Națională a Tinerilor Manageri (ANTiM) a eșuat în identificarea unui local accesibil pentru desfășurarea evenimentului preconizat, or aceasta este o obligație generală necondiționată. Consiliul menționează că ANTiM, în calitate de organizator al evenimentului, trebuia să asigure închirierea unui spațiu accesibil tuturor. Consiliul subliniază că această responsabilitate îi aparținea în mod direct, reieșind din faptul că s-au angajat să invite și să implice toți tinerii din localitățile rurale, care doresc să aducă o schimbare a condițiilor actuale în localitățile de baștină, inclusiv cei cu dizabilități locomotorii. Realizarea acestei obligații vizează respectarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor de a participa la viața socială în condiții de egalitate.

Astfel, conducându-se de prevederile art. 1, 2, 3 și art. 15 alin. (4) din Legea nr. 121 cu privire la asigurarea egalității, coroborat cu pct. 61 al Legii nr. 298 din 21.12.2012 cu privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității,

CONSILIUL DECIDE

1. Faptele constatate nu reprezintă discriminare.
2. Faptele constatate nu reprezintă refuz în acomodare rezonabilă.
3. Consiliul recomandă Asociației Naționale a Tinerilor Manageri să asigure accesibilitatea instruirilor și a altor activități similare pentru persoanele cu dizabilități.
4. Decizia se comunica părților și va fi făcută publică pe adresa www.egalitate.md.
5. Decizia este cu drept de atac în instanța de contencios administrativ, conform prevederilor pct. 65 ale Legii nr.298 din 21.12.2012 cu privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității și ale Legii contenciosului administrativ nr. 793 din 10.02.2000.

Membrii Consiliului care au votat decizia:

Ian FELDMAN – președinte

Oxana GUMENNAIA – membră

Andrei BRIGHIDIN – membru

Lucia GAVRILIȚĂ – membră